

УДК [327-057.341:159.923.2]:159.95-056.48(73)Д. Трамп
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.41.20>

ВПЛИВ «ОСОБИСТІСНОГО ЧИННИКА» НА ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА Д. ТРАМПА

Світлана Пик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра міжнародних відносин і дипломатичної служби
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна*

Стаття досліджує вплив «особистісного чинника» на прийняття зовнішньополітичних рішень в адміністрації президента Д. Трампа. Неординарність поведінки президента безпосередньо позначалася на веденні зовнішньої політики, а також на функціонуванні його адміністрації в цілому. Контроверсійність висловлювань та екстравагантність вчинків Д. Трампа свідчили не лише про хаотичність зовнішньої політики, зумовлену відмовою від традиційних підходів і методів роботи попередніх адміністрацій, а й демонстрували превалюючий вплив «особистісного чинника» у зовнішньополітичній діяльності Білого дому.

Дослідити «особистісний чинник» у зовнішній політиці допомагає п'ятифакторна модель особистості, розроблена американськими психологами Р. МакКреєм та П. Костою-молодшим, у поєднанні з міждисциплінарними дослідженнями, що присвячені політичній особистості Д. Трампа, виконаними такими психологами і політологами, як О. Имелман, А. М. Грібі, С. Галам, Дж. Бойз, С. Реншон, Х. Марано, Р. Сворт, Ф. Зімбардо. Психобіографічний портрет Д. Трампа можна скласти завдяки широкій біографічній літературі (Г. Блер, М. Д'Антоніо, Ж. Тучилл, Р. Слейтер, Т. О'Брайєн, М. Краніш та М. Фішер), книгам авторства і співавторства Д. Трампа, присвяченим переважно розвитку і досягненню успіху у бізнесі, а також завдяки дослідженням феномену президентства Д. Трампа (Дж. Грін, Дж. Хіршфельд Девіс, М. Шеар, Н. Ентессар, К. Афрасіабі, П. Берген, Ф. Ракер, К. Леонніг, Р. Харт, С. Рубен, М. Вулфф та ін.).

Особистісний профіль Д. Трампа відрізняється своєю двоякістю, оскільки образ, який він собі створив у бізнес-колах і медіа, приховує його справжню особистість. У сукупності особистісні риси Д. Трампа свідчать про надмірно високий рівень «екстраверсії» (extraversion), що посилює вплив «нейротизму» (neuroticism), який, своєю чергою, нівелює роботу «сумлінності» (conscientiousness). У контексті прийняття зовнішньополітичних рішень це означає амбітність і намагання досягти результату, рішучість, беззастережність і прагнення домінувати, а в незручних чи критичних ситуаціях призводить до нерозсудливості, неконтрольованості, роздратування і, як наслідок, – до нерациональності. Тому на адресу президента Д. Трампа і його зовнішньої політики лунало так багато критики, а регулярна зміна очільників ключових відомств і високопосадовців не допомагала збалансувати роботу адміністрації. Практично кожна зовнішньополітична ініціатива нашоувувалася на спротив її безпосередніх виконавців або мала неоднозначні наслідки у перспективі. Універсальна репутація Д. Трампа як ненадійного, непередбачуваного і навіть безсоромного лідера, словам якого не можна довіряти, критично позначилася і на позиції США на міжнародній арені.

Ключові слова: «особистісний чинник», п'ятифакторна модель особистості, «екстраверсія», «нейротизм», адміністрація президента Д. Трампа, зовнішньополітичне рішення.

Дональд Джон Трамп 2016 р. був обраний 45-м президентом США. У ході безпрецедентно скандальних перегонів він разом з невеликою командою помічників переміг

дві відомі родини, тісно пов'язані з американською політикою, – клан Бушів (Джеб Буш, молодший брат 43-го президента Дж. У. Буша, боровся за номінацію від Республіканської партії, але безуспішно) і сім'ю Клінтонів (Хілларі Клінтон американські медіа задовго до виборів назвали першою в історії США жінкою – президентом, що зіграло з нею злий жарт). З гаслом «Зробимо Америку знову великою» (англ. “Make America Great Again”) і критикою роботи попередніх адміністрацій Д. Трамп прийшов до влади, щоб усе змінити і відновити колишню велич країни. Такий простий і пряmlinійний підхід забезпечив йому широку підтримку серед американських робітників і представників переважно середнього класу, що допомогло здобути достатню для перемоги кількість голосів Колегії виборників. Відтак у 70-річному віці Д. Трамп став найстаршим обраним президентом США, щоправда, його наступник Дж. Байден у 2020 р. уже побив цей рекорд.

Цікаво, що як бізнесмен і людина з мисленням чемпіона, Д. Трамп не мав сумнівів у своїй перемозі. Але велика політика була для нього відносно новим середовищем, тому він навіть не думав про можливість перемоги і вважав свою участь у виборах уже перемогою (слід зазначити, що він здобув номінацію від Республіканської партії з-поміж шістнадцяти інших кандидатів). Його люди були зовсім не готові до перехідного періоду – процесу передавання влади від чинної адміністрації до наступної. Довший час Д. Трампа серйозно не сприймали ні у Сполучених Штатах, ані в інших країнах, але з реальністю довелося рахуватися усім, навіть затятим скептикам.

У цьому контексті **метою** пропонованого дослідження є з'ясувати, як саме особистісні характеристики президента Д. Трампа впливали на роботу його адміністрації і на процес прийняття зовнішньополітичних рішень зокрема. Ключове **завдання** – визначити на основі п'ятифакторної моделі особистості (англ. Five Factors Model) переважаючий вимір особистості Д. Трампа і кризь його призму пояснити зовнішньополітичні рішення президента.

Методи дослідження. У сучасній психології дослідження особистості, так само як і діагностика політичної особистості здійснюються за різними моделями, але усі вони безпосередньо співвідносяться з п'ятифакторною моделлю Р. МакКрея і П. Кости – теоретично універсальною для таких досліджень на даний час. За п'ятифакторною моделлю основними вимірами особистості є «екстраверсія» (extraversion), «сумлінність» (conscientiousness), «поступливість» (agreeableness), «відкритість новому досвіду» (openness to experience), «нейротизм» (neuroticism). Кожен вимір досить абстрактний і є сукупністю великої кількості конкретних, специфічних особистісних характеристик. Ці характеристики упорядковані між собою ієрархічно, від базових біологічних рис до складніших поведінкових, відтак п'ятифакторна модель дає комплексне розуміння структури особистості. Що стосується вивчення політичної особистості, варто також звернути увагу на дослідження О. Іммелмана (політичні типи особистості), Д. Сімонта (президентські стилі управління), С. Реншона (компоненти політичного лідерства), М. Херманн (профіль лідерського стилю) та ін.

Гіпотеза. Аналізуючи поведінку Д. Трампа на посаді президента США, вивчаючи його бізнес-кар'єру, освітню підготовку і родинні стосунки, можна припустити, що провідним виміром його особистості є «екстраверсія», надмірний рівень якої час від часу породжує спалахи «нейротизму». Потрібно пам'ятати, що публічність Д. Трампа і схильність грати роль успішного і самовпевненого мільярдера часто не дають змоги розпізнати його справжню сутність. Тому насамперед слід оцінювати вчинки президента, а не висловлювання.

Згідно з дослідженнями О. Іммелмана, здійсненими на основі оптимізованої моделі особистості, розробленої Т. Міллоном, переважаючими характеристиками особистості Д. Трампа є амбітність з нахилом до маніпулятивності та експлуатації (ознака нарцисизму),

комунікабельність/імпульсивність з нахилом до лицемірної, награної поведінки, домінування/контроль з тенденцією до безстрашності та авантюристичності. Враховуючи уперту, впевнену наполегливість та харизматичність Д. Трампа, а також брак емоційної стриманості, самодисципліни, небажання займатися складними справами і нудьгування через справи буденні, О. Имелман називає його особистість імпульсивно нарцисичною, а в політичних термінах – харизматичною з високим рівнем домінування [1]. Такий лідер здатен мобілізувати широку громадську підтримку, приймає рішення, не задумуючись, веде впливову зовнішню політику, схильний до застосування військової сили і загалом отримує задоволення від здійснення своїх владних повноважень [2]. Досліджуючи поведінку Д. Трампа на посаді президента, О. Имелман у співпраці з А. М. Грібі дещо коригує свої попередні висновки. На першому місці серед переважаючих характеристик особистості президента залишається амбітність, яка більше звучить як егоїстичність і межує зі схильністю до експлуатації. На другому місці – домінування/контроль, що наближається до агресивності. Послаблюється комунікабельність, що переходить на рівень компанійськості на межі з імпульсивністю, і посилюється безстрашність до рівня неортодоксальності, дисидентства. Крім того, виявлено невисокі показники недовіри/підозрілості та дратівливості/нестійкості. Відтак лідерський стиль Д. Трампа означено як прямолінійний, змагальний, самовпевнений – амбітний; жорсткий і директивний – домінуючий; імпульсивний і нестриманий – комунікабельний; підривний, відкидаючий традиції, схильний до приховування правди і переступу закону – безстрашний [3].

На думку С. Галама, феномен політичного успіху Д. Трампа на виборах полягав у непередбачуваності і суперечливості його кандидатури, яка взагалі не відповідала традиційним уявленням ні республіканців, ні демократів про потенційного кандидата у президенти. Парадоксально, але Д. Трамп не намагався здобути підтримку виборців, навпаки, за допомогою своїх прямолінійних виступів він породжував сумніви у думках людей з усталеними цінностями, провокував їх відкинути упередження і долучитися до дебатів з метою пошуку істини, переосмислення поглядів, раціоналізації того, що раніше видавалося неприйнятним. Відтак індивідуальні сумніви виборців, переконаних антитрампістів, з переходом на колективний рівень набували все більшого впливу й активували несвідоме упередження, яке схилило їх робити вибір на користь Д. Трампа [4]. Іншими словами, експресивною поведінкою та імпульсивністю, самовпевненими висловлюваннями і надихаючими перебільшеннями Д. Трамп не лише привернув увагу, а й спонукав мільйони людей переступити поріг своїх цінностей.

Дж. Бойз вказує на те, що Д. Трамп виявився достатньо харизматичним, щоб перемагати на президентських виборах, однак його еґо заважало створити ефективну команду: за перший рік роботи адміністрації було звільнено радника з питань національної безпеки М. Флінна, директора ФБР Дж. Комі, прес-секретаря Білого дому Ш. Спайсера, голову адміністрації Білого дому Р. Прібуса, головного стратега С. Беннона. Кадрові зміни тривали й далі, багато посад апарату Білого дому і різних департаментів, зокрема держдепартаменту, залишалося вакантними, оскільки досвідчені держслужбовці не хотіли працювати на адміністрацію Д. Трампа. Її називали якщо не хаотичною, то токсичною [5, с. 36].

Як пише С. Реншон, можна спостерігати функціонування, так би мовити, двох Білих домів: до першого на чолі з Д. Трампом прикута уся увага преси, телебачення, громадськості, тоді як другий – невидимий – намагається ефективно працювати, незважаючи на «розфокусованого, непередбачуваного боса». Поведінка Д. Трампа не підлягає сталій характеристикам, це набір різних ролей, які йому комфортно грати. Як особистість, він значно складніший, ніж та проста мова, якою висловлюється, й очевидний нарцисизм,

що постійно демонструється. Виборюючи повагу до себе і своїх досягнень, Д. Трамп вдався до безпрецедентних, сміливих, зухвалих, нахабних і навіть грубих кроків, за що і був розкритикований [6, с. 8, 10, 16–18]. Президент, на чю каденцію випало дві процедури імпічменту, справді виявився найбільш неординарним, своєрідно відповідальним і послідовним, й абсолютно не таким, як усі інші президенти.

Критики Д. Трампа, серед яких багато психологів та психіатрів, піддавали сумніву його розумові здібності і взагалі здатність здійснювати повноваження президента. Через імпульсивність, схильність обманювати (поверхневі і дуже суперечливі висловлювання) і переступати закон (відмова оприлюднити документи про сплату податків) його називали «антисоціальним президентом», таким, що своєю поведінкою створює стрес і проблеми для інших, не для себе [7]. Обманюючи інших, Д. Трамп віддаляється від реальності: коли йому говорять, що він сказав неправду, спростовують і наводять контраргументи, він їх відкидає і продовжує наполягати на своєму. Він живе лише теперішнім моментом і говорить усе, що стимулює його его і задовольняє самооцінку, не задумуючись про минулі реалії і потенційні наслідки у майбутньому. Така поверхневність і розбалансованість небезпечна для президента і підриває його спроможність кваліфіковано виконувати свої обов'язки [8]. Водночас виникає запитання, чим керувалися виборці, голосуючи за кандидата, який навіть не приховував своїх вад.

У цьому контексті важливо пояснити, як особистісні характеристики Д. Трампа впливали на його роботу на посаді президента. Результати наведених вище досліджень сходяться на тому, що особистість Д. Трампа визначають амбітність, харизматичність, комунікабельність, неординарність (неортодоксальність). Перші три характеристики кореспондуються з виміром «екстраверсії» за п'ятифакторною моделлю Р. МакКрея і П. Кости, більшою чи меншою мірою – зі «сумлінністю» і негативно співвідносяться з «нейротизмом», натомість четверта характеристика, навпаки, кореспондується з «нейротизмом» і негативно співвідноситься зі «сумлінністю». Крім того, харизматичність (домінування) та неординарність (неортодоксальність) негативно співвідносяться з «поступливістю».

За п'ятифакторною моделлю «екстраверсія» – один з провідних психологічних вимірів особистості, який утворюють такі особистісні риси: натхненність (веселість, дотепність, жвавість, бадьорість), балакучість (багатослівність, артикуляція, язикатість, пліткарство), товарицькість (компанійськість, дружелюбність, відкритість), спонтанність (імпульсивність, легковажність, грайливість, ексцентричність), шаленість (пустотливість, галасливість, примхливість), авантюризм (сміливість, заповзятливість, безстрашність, нерозважливість), енергійність (активність, наполегливість, домінування), самовпевненість (хвалькуватість, чванливість, егоїстичність), марнославство (пихатість, франтуватість, самовдоволеність), нескромність (цікавість до чужих справ, безпардонність, нав'язливість), чуттєвість (сексуальність, пристрасність, кокетливість) [9, с. 1218]. Високий рівень «екстраверсії» з помірними показниками «сумлінності» означає настирливість, змагальність, наполегливість, завзятість, зарозумілість і зі зростанням показників «сумлінності» перетворюється на амбітність. Водночас високий рівень «екстраверсії» за негативних показників «поступливості» означає яскравість, схильність привертати увагу своєю поведінкою і стилем, прямолінійність, зухвалість, самовпевненість, настирливість, упертість, гоноровість, домінування, владність, з можливим переходом у підступність, войовничість, жорсткість, грубість, різкість і навіть жорстокість, а невисокий рівень «нейротизму» за негативних показників «поступливості» свідчить про відсутність співчутливості і доброти [10, с. 177–179].

Перелічені риси, притаманні особистості Д. Трампа, широко висвітлені у біографічній літературі. Наприклад, Г. Блер описує, як сильно Д. Трамп пишається своїм іменем,

скрізь і всюди використовуючи його як торговий бренд, що символізує розкіш і сибаризм. У судовому порядку він забезпечив собі ексклюзивні права на використання імені так, щоб ніхто інший, навіть людина з прізвищем Трамп від народження, не зміг застосувати його у зв'язку з нерухомістю. Щоразу як воно з'являється у пресі, а Д. Трамп за цим регулярно стежить, відчувається аура привілейованості та успіху, помноженого на попередній успіх [11, с. 10]. Д. Трамп любить своє прізвище за те, що воно означає: у перекладі з англійської *trump* – козир, у переносному значенні – господар ситуації. Сьогодні «Трамп» – це не просто бренд, а люксовий бренд, який завдячує силі особистості Д. Трампа [12, с. 12, 146]. Що цікаво, оригінально прізвище звучало як *Drumpf*, на сучасну версію його змінив Фрідріх, дід Д. Трампа, який емігрував до Сполучених Штатів Америки з Німеччини наприкінці XIX ст.

Спрага Д. Трампа до грошей, слави і влади виливалася у непереборне бажання всюди бути першим. Його амбітність, настирливість і самовпевненість не залишали шансів жодним перешкодам на шляху до перемоги, його ніщо не могло зупинити і він хотів, щоб усі знали про його успіх. Боець від природи, Д. Трамп з дитинства усвідомив, які великі надії покладав на нього батько після розчарування у старшому синові Фреді. Саме у батька Д. Трамп навчився будівельного бізнесу і перейняв манеру вести справи. «Мій батько був складною людиною, але й великим вчителем для мене. Він очікував від мене неймовірного успіху», – казав Д. Трамп [13, р. 1-2].

І чим більше вимагав від нього батько і хотів контролювати, тим більше Дональд бунтував. Здавалося, що він нікого не боявся, його невичерпна енергія і негнучкий ентузіазм переходили у зухвалість, а прагнення лідерства не залишало місця для невдач. Ще дитиною він усвідомив свою відмінність від інших сусідських дітей, а також те, що саме йому належить усаджувати і примножити справу батька. Відповідально ставився до роботи і за досить короткий проміжок часу зумів перетворити 40-мільйонний бізнес батька на імперію, варту понад мільярд доларів. Його називали наймолодшим (35 років) і найбільш продуктивним забудовником на Манхеттені, який завжди досягав того, чого хотів [14, с. 18, 37–38, 41, 72].

Трампліною у бізнес-кар'єрі Д. Трампа стало відкриття готелю Grand Hyatt (Манхеттен) у 1980 р. Це був перший великий проект, який створив йому репутацію. Надалі завдяки працелюбності, досконалому знанню бізнесу, кмітливості та агресивності Д. Трамп інвестував, будував і примножував статки. Він не боявся ризикувати, бо бачив успіх там, де інші цього не помічали. Його улюблене заняття – вести переговори й укладати вигідні угоди. Д. Трамп готовий торгуватися до найдрібніших деталей, бо не хоче переплачувати за те, що може отримати дешевше. Для нього це як форма самовираження у роботі, яку він називає «абсолютною концентрацією» або «контрольованим неврозом». Складається враження, що сам процес накопичення капіталу, зрощування бренду Трампа мотивує його власника більше, ніж життя багатія [12, с. 10, 28, 33, 65].

На відміну від інших біографів, Т. О'Брайєн досить критично характеризує Д. Трампа, вказуючи на глибокий нарцисизм, емоційну і психологічну нестабільність. Це заважає дорослішати, усвідомлювати свої вчинки та вчитися на помилках. Д. Трампу ніколи не доводилося замислюватися над цим, оскільки він народився у багатій сім'ї, яка постійно захищала його від наслідків його ж помилок, він був ніби ізольований від реальності. Д. Трамп оточує себе людьми, які у всьому з ним погоджуються і так підтримують його впевненість у власній правоті. Йому дуже потрібна увага, хоча він не любить журналістів, які пишуть про нього не те, що хотілося б, але й не може без них обійтися. У випадку серйозних викликів його реакцію складно передбачити [15].

Розпізнати справжнього Д. Трампа намагалися М. Краніш та М. Фішер, готуючи біографічну книгу про нього. Він з ентузіазмом давав інтерв'ю годинами і майже ніколи не відмовлявся відповідати на незручні питання. Якщо йому було не комфортно, відповідь ставала абстрактною і не стосувалася теми. Але навіть під час тривалих бесід Д. Трамп не виходив з образу, який собі створив для розбудови бізнес-імперії, здаючись і звичайним простим чоловіком, і величним королем Манхеттену одночасно. Він вірив у неперевершену силу особистості досягти практично будь-чого. І як видатна особистість в Америці, він вірив у те, що успіх і слава вознесуть його до того рівня могутності, якого він заслужив, заробивши так багато грошей. Тому гасло «Зробимо Америку знову великою» повністю відповідало мотивації Д. Трампа у великій політиці [16, с. 292, 331, 334].

Люди по-різному сприймають Д. Трампа як президента. Перше враження від особистого спілкування з ним перевершує очікування: замість нестримного божевільного, як можна судити з його «крилатих» твітів і медійної характеристики, вони бачать привітного добре поінформованого чоловіка, з яким приємно і цікаво розмовляти. Думки тих, хто працює в адміністрації Д. Трампа, також різняться: одні вбачають у ньому невірні балансованого підлітка, інші сприймають як просто непорозуміння, що відволікає від роботи. Дехто думає, що він дивний, але з ним все ж таки можна мати справу, а дехто взагалі захоплюється. Більшість намагається не зважати на його «особливості» і робить вигляд, що їх нема. Тим не менше, така непересічна і контрверсійна особистість очолила країну. Що цікаво, люди, яким Д. Трамп абсолютно не подобається, не знають нікого, хто б з ним працював чи підтримував. Якщо хтось серед їхніх друзів або родичів захоплюється Д. Трампом, то цю тему краще не піднімати [17].

Через упереджене сприйняття американське суспільство поляризувалося ще більше, ніж це було напередодні президентських виборів. Те саме стосувалося і вищих політичних кіл. Як писав сенатор Дж. Маккейн, складно сказати, чого очікувати від Д. Трампа, що є грою, а що правдою. «Вірогідно, його характер позначатиметься на усіх сферах життя держави, у тому числі на змісті і формі зовнішньої політики» [18, с. 329]. Звідси й неоднозначна оцінка усіх без винятку кроків адміністрації Д. Трампа.

Парадоксально, але президент виявився досить послідовним у виконанні своїх передвиборчих обіцянок, що зовсім не притаманно непостійним особистостям. Інше питання, як саме він намагався їх реалізувати. Наприклад, на сьомий день президентства Д. Трамп підписав наказ «Про захист населення від зовнішньої терористичної загрози» або скорочено «Про заборону на в'їзд» (англ. Travel Ban Order), за яким громадянам Іраку, Ірану, Сирії, Ємену, Сомалі, Лівії та Судану, котрі отримали американські візи, заборонявся в'їзд на територію США, доки кожна особа упродовж 90 днів не пройде відповідну перевірку з боку Департаменту внутрішньої безпеки США. Виняток було зроблено для осіб з дипломатичними паспортами, а також візами на в'їзд для відвідин штаб-квартир ООН та НАТО [19]. Відразу почалася судова тяганина, адміністрації доводилося переглядати й оновлювати перелік «ненадійних» країн (спершу з нього виключили Ірак, потім доповнювали іншими державами), але наказ залишався чинним аж до його скасування у січні 2021 р. наступником Д. Трампа президентом Дж. Байденом. Показовою тут була не стільки готовність Д. Трампа без вагань зробити те, про що він відкрито заявляв ще з грудня 2015 р. (після терактів у Сан-Бернардіно, штат Каліфорнія), скільки сам спосіб прийняття рішення: президент дав завдання помічникам підготувати проект наказу і, не звертаючись до думки експертів та адвокатів з питань імміграції, не чекаючи детального аналізу й узгодження тексту документа, внесення поправок і перевірки на конституційність, просто його підписав, поставивши перед фактом адміністрацію [20, с. 66–67]. Д. Трамп прагнув швидкого

результату і не цікавився процедурами. З цього приводу він писав у своїй книзі, присвяченій відновленню Америки, що набагато легше «критикувати мене за пряmlinійність і безкомпромісність, ніж визнати імміграційну ситуацію небезпечною проблемою і знайти шлях її врегулювання» [21, с. 20].

Звичайний загально прийнятий процес вироблення зовнішньополітичних і безпекових рішень в адміністрації Д. Трампа не відбувався. Час від часу збирався Комітет з координації політики, який звітував Комітету заступників головних членів РНБ (Deputies Committee). Якщо заступники погоджували висновки Комітету з координації політики, скликали Комітет головних (Principals Committee) для затвердження плану дій. Тут усе вирішувала позиція держсекретаря Р. Тіллерсона, чи це стосувалося питань щодо Іраку, Ірану, Лівану, Сирії, самопроголошеної Ісламської держави, КНР чи КНДР. Президент Д. Трамп покладався на Р. Тіллерсона як на досвідченого бізнесмена й менеджера, знаного у світі нафтових гігантів, якого призначив на посаду за рекомендаціями Дж. Бейкера та Р. Гейтса – колишніх очільників держдепартаменту та Пентагону. Своєю чергою, Р. Тіллерсон мав виважений підхід до дипломатії і ведення міжнародних справ і був природним контрастом до інстинктивного намагання Д. Трампа змінити усталену систему взаємозв'язків та союзів на вигіднішу для США [22, с. 54, 228; 23, р. 3]. Часто траплялося так, що Р. Тіллерсону доводилося «раціоналізувати» твіти чи імпульсивні висловлювання президента і наполягати на послідовній зовнішній політиці. Це ставило його у незручне становище, але ще гірше було переконувати Д. Трампа у помилковості суджень, особливо з тих питань, щодо яких президент мав власні тверді погляди. Зокрема, Д. Трамп жорстко критикував т. зв. ядерну угоду США з Іраном і неодноразово заявляв про необхідність її скасувати. Р. Тіллерсон наполягав на тому, що так міжнародні справи вести не можна, і намагався оновити текст угоди, працював над доповненнями й виправленнями недоліків, узгодженням позицій союзників – інших підписантів угоди, але його дивувала недисциплінованість президента, який не проявляв інтересу до роботи, не вникав у деталі, не читав звітів. Це тягнулося до 2018 р., а після відставки Р. Тіллерсона (про яку Д. Трамп повідомив дописом у Твіттері), його наступник на посаді держсекретаря М. Помпео реалізував волю президента і США вийшли з «ядерної угоди» з Іраном у серпні того ж року [24, с. 13; 25, с. 59].

Ще однією ідеєю-фіксом Д. Трампа була побудова муру на кордоні з Мексикою для упередження неконтрольованого потоку мігрантів до США. Про це він почав говорити ще з 2015 р., а прийшовши до влади, нічим іншим так наполегливо і натхненно не займався, як вивченням проекту муру і деталями його зовнішнього вигляду, зокрема самостійно вибирав фарбу для покриття загороджень і переймався, чим буде заповнений виритий рів біля муру. На його переконання, «усе мало бути гарно, не потворно» і водночас надійно, щоб нікому навіть не хотілося наблизитися до муру. Тому як варіант пропрацьовувалася можливість підключення загороджень до високої електричної напруги. Зрозуміло, що з урахуванням усіх деталей вартість реалізації проекту зростала, але Д. Трамп вважав, що фінансувати його повинна мексиканська сторона. Переговори з цього приводу не дали бажаних результатів, так само як і домагання бюджетних асигнувань через Конгрес. Для старту проекту частину коштів забезпечив Пентагон, а нагляд за будівельними роботами було доручено Департаменту внутрішньої безпеки. Президент постійно вимагав звітів від очільниці департаменту К. Нільсен. Водночас на території США значно посилили обмеження і правила перебування для мігрантів, почастишали перевірки і депортація з країни людей без документів, стало складніше отримати американську візу [20, с. 2–6, 8; 26, с. 43–44]. Слід зазначити, що завдяки зусиллям адміністрації Д. Трампа потік мігрантів з Мексики до США дещо зменшився, однак побудова муру (до травня 2020 р. лише невелика частина загороджень була

готова) не стала для мігрантів серйозною перешкодою. Відтак Дж. Байден, відразу після вступу на посаду президента, своїм виконавчим наказом призупинив установа нових загороджувальних конструкцій на американсько-мексиканському кордоні. Натомість залишається чинною угода USMCA (англ. The United States – Mexico – Canada Agreement), що вступила в дію у липні 2020 р. як наслідок заміни угоди NAFTA, ініційованої президентом Д. Трампом. Нова угода здобула 90% підтримки обох палат Конгресу. Вона більше відповідає інтересам північноамериканських робітників, фермерів, представників малого і середнього бізнесу, захищає права інтелектуальної власності, збалансовує торгівлю і сприяє зростанню економіки країн – учасниць в умовах епохи цифрових технологій [27, с. 87–90].

Слід віддати належне адміністрації Д. Трампа за зусилля, які довелося докласти для реалізації задуму президента переглянути міжнародні багатосторонні і двосторонні угоди, не вигідні, на його думку, для США. На відміну від NAFTA–USMCA, вже у січні 2017 р. Д. Трамп підписав президентський меморандум про вихід США з угоди про TPP (англ. The Trans-Pacific Partnership Agreement) з наміром вести індивідуальні переговори з країнами й укладати двосторонні торговельні договори в інтересах добробуту американських робітників і промисловості. На думку багатьох експертів, президент та адміністрація помилилися щодо стратегічних переваг TPP, адже пріоритетною метою угоди було стримування і протидія економічній могутності КНР. Зі свого боку, Д. Трамп вважав, що TPP шкодить американській економіці та бізнесу, і хотів домогтися кращих умов від двосторонніх угод США з одинадцятьма країнами TPP [28]. Скоріше за все, президент не врахував, що міждержавні угоди – це не контракти у великому бізнесі, тут слід зважати на зобов'язання щодо третіх сторін, конфігурацію взаємозалежностей і потенційні наслідки політичного характеру.

Те саме стосується виходу США з Паризького протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, про що Д. Трамп оголосив у червні 2017 р. На його думку, це завадить іноземним урядам викачувати величезні суми коштів з американського бюджету на вирішення т. зв. кліматичних питань для інших країн, скасує непомірні фінансові та економічні обтяження для США, а відтак захистить американський бізнес і робочі місця. Президент відмовився здійснювати внески на рахунок Фонду «Зелений клімат», призначені його попередником Б. Обамою у розмірі 3 млрд дол. на період 2014–2018 рр., а також виконувати зобов'язання щодо зниження на 25% викидів діоксиду вуглецю в атмосферу до 2025 р. [22, с. 189, 194]. Звісно, виробничі потужності найбільшої економіки у світі та найбільшого забруднювача (за статистичними даними, за рік США викидають в атмосферу понад 5,3 млрд т вуглекислого газу, хоча й продовжують знижувати обсяги викидів) мають бути лояльними до навколишнього середовища, однак не за рахунок закриття підприємств і втрати робочих місць. Сполучені Штати активно залучені до кліматичної дипломатії з КНР, Індією, Бразилією та іншими державами – великими забруднювачами, щоб розділити відповідальність і збалансувати зобов'язання, однак це не повинна бути суто одностороння ініціатива. До речі, за часів адміністрації Дж. У. Буша США не ратифікували Кіотський протокол, за яким лише розвинуті держави мали знизити шкідливі викиди в атмосферу [28, с. 40, 44–45]. Згідно з процедурою, офіційний вихід США з Паризького протоколу відбувся у листопаді 2020 р., проте у січні наступного року президент Дж. Байден відновив попередній статус-кво.

Якщо оточення Д. Трампа не могло завадити йому виконувати передвиборчі обіцянки, то принаймні щодо інших питань намагалося переконати президента змінити думку, перенаправити його увагу або всіляко затягувати з виконанням його вказівок. Так було із наміром Д. Трампа розірвати угоду США з Республікою Корея про вільну торгівлю

(відомою також за аббревіатурою KORUS). Ще наприкінці квітня 2017 р., а повторно наприкінці серпня й у вересні президент заявляв про необхідність переглянути угоду, за якою щорічний дисбаланс торгівлі для США складав 18 млрд дол. Крім того, американці витрачали 3,5 млрд дол. на рік на утримання у Республіці Корея своїх військ, а також 1 млрд дол. на обслуговування розташованого там протиракетного комплексу THAAD [22, с. 21–22]. Ці заяви були зовсім не на часі, адже у липні КНДР здійснила запуск міжконтинентальної балістичної ракети Hwasong-14, на початку вересня провела підземне ядерне випробування, а згодом, наприкінці листопада, протестувала ракету Hwasong-15, здатну досягти континентальної частини США. Незважаючи на агресивну і провокативну риторику Д. Трампа у бік Пхеньяна і стримані, виважені коментарі держсекретаря Р. Тіллерсона та очільника Пентагону Дж. Меттіса, запруження у відносинах США та КНДР наростало [29]. Тому тиск Д. Трампа на президента Республіки Корея Мун Чже Іна і критика KORUS були щонайменше не логічні. На засіданні РНБ у січні 2018 р. Дж. Меттіс безапеляційно стверджував, що в таких умовах необхідно допомагати Республіці Корея, а президент Д. Трамп поводить як школяр і ризикує ядерною війною [22, с. 305–306]. Своєю чергою, керівництво Республіки Корея зробило крок назустріч відновленню міжкорейського діалогу і запросило команду північнокорейських спортсменів взяти участь у Зимових олімпійських іграх у м. Пйончанг. Завдяки цій ініціативі президент Мун Чже Ін виступив посередником у налагодженні контакту між американською та північнокорейською сторонами для організації саміту Д. Трампа з лідером КНДР Кім Чен Ином [30, с. 88–89]. А завдяки раціональній, наполегливій роботі й ефективному маневруванню адміністрації Д. Трампа вдалося не лише уникнути розірвання KORUS, а й напрацювати оновлений текст угоди, який президенти обох держав підписали у вересні 2018 р.

І хоча саміти Д. Трампа і Кім Чен Ина у Сінгапурі (червень 2018 р.) та Ханой (лютий 2019 р.) завершилися без конкретних результатів, президент США у своєму нестримному емоційному стилі оголосив, що «відтепер усі можуть почуватися безпечніше, адже ядерної загрози з боку КНДР більше не існує» [31, с. 96]. Перекоаний, що у зовнішній політиці головну роль відіграють особисті відносини між лідерами держав, Д. Трамп небезпідставно вважав зустрічі з Кім Чен Ином історичними. Він першим з американських чинних президентів вів переговори з лідером КНДР віч-на-віч, а також першим з американських чинних президентів побував на території цієї країни за весь час її існування, символічно перейшовши демаркаційну лінію, що розділяє КНДР та Республіку Корея, для третьої зустрічі з Кім Чен Ином у червні 2019 р. Такі нестандартні кроки Д. Трампа – залишити саміт у Ханой, ухилиючись від підписання не вигідної угоди, а потім запросити лідера КНДР через Твіттер зустрітися утретє, – прямий прояв його «екстраверсії» у дії і претензія на ефективність неконвенційної дипломатії. Іншими словами, стратегія «максимального тиску», погодження на посередництво зацікавленої третьої сторони – Республіки Корея і готовність Д. Трампа йти на контакт з Кім Чен Ином мали сенс: КНДР припинила ядерні випробування і тестові запуски міжконтинентальних балістичних ракет, а рівень напруженості на Корейському півострові суттєво знизився [32].

«Екстраверсія» і бізнес-підхід до врегулювання зовнішньополітичних питань допомогли президенту Д. Трампу завершити «непотрібні», на його думку, для США військові кампанії в Іраку, Афганістані, Сирії і повернути більшість американських військових додому, збалансувати Близький Схід, стримуючи Іран завдяки Ізраїлю та Саудівській Аравії, а також конкурувати у відносинах з КНР та Росією з огляду на американські інтереси.

Висновки. Незважаючи на розкол американського суспільства і постійну гостру критику, найбільш неординарний президент виявився здатним виконувати свої повноваження.

Його манера вести справи і стиль поведінки, такі неприйнятні у вищих політичних колах, стали викликом не лише традиційному розумінню здійснення політики, а й засвідчили необхідність зміни загально прийнятих підходів відповідно до нових реалій. Поняття конвенційності поступалося парадоксальності, контртенденції контролювати події, порушуючи сам хід подій, вирішувати складні проблеми простими інстинктивними рішеннями. Емоційність, ексцентричність, прямолінійність і беззастережність витіснили експертизу, виваженість, узагальнення й обережність. Як зізнався Д. Трамп, «для мене стало справжнім відкриттям, коли я усвідомив, наскільки мудро бути поверхневим» [33, с. 30]. Надмірна «екстраверсія» зі спалахами «нейротизму», удавана посередність і байдужість до всього, окрім власних інтересів, робота на імідж, навіть якщо і негативний, роль бізнес- та шоумена приховували раціональність («сумлінність»). У світі постправди президент Д. Трамп міг собі дозволити нарцисизм й апелювання до етноцентричних цінностей, оскільки усе решта забезпечувала його адміністрація.

Список використаної літератури

1. Immelman A. The Political Personality of 2016 Republican Presidential Nominee Donald J. Trump : 41st Annual Scientific Meeting of the International Society of Political Psychology. San Antonio, TX, 2018, July 4–7. URL: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/103/
2. Immelman A. The Leadership Style of U.S. President Donald J. Trump. Collegeville and St. Joseph, MN: St. John's University and the College of St. Benedict, 2017, January. URL: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/107/
3. Immelman A., Griebie A. M. The Personality Profile and Leadership Style of U.S. President Donald J. Trump in Office : 43^d Annual Scientific Meeting of the International Society of Political Psychology. Berlin, 2020, July 14–16. Retrieved from: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/129/
4. Galam S. The Trump Phenomenon. An Explanation from Sociophysics / Centre for Political Research, Sciences Po and CNRS. Paris, 2016. URL: [http://arXiv:1609.03933v1\[physics.soc-ph\]](http://arXiv:1609.03933v1[physics.soc-ph])
5. Boys J. D. The Trump Supremacy? A Year of an Unorthodox American President. *Political Insight*. 2018, April. P. 34–36.
6. Renshon S. A. The Real Psychology of the Trump Presidency. N. Y.: Springer Nature, 2020. 555 p.
7. Marano H. E. Shrinks Battle Over Diagnosing Donald Trump. Chaos in the White House Fuels Discord Amongst the Experts. *Psychology Today*. 2017, January 31. URL: <http://www.psychologytoday.com/blog/brainstorm/201701/shrinks-battle-over-diagnosing-donald-trump>
8. Sword R., Zimbardo Ph. The Elephant in the Room. It's Time We Talked Openly About Donald Trump's Mental Health. *Psychology Today*. 2017, February 28. URL: <http://www.psychologytoday.com/blog/the-time-cure/201702/the-elephant-in-the-room>
9. Goldberg L. R. An Alternative «Description of Personality»: The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990, Vol. 59(6). P. 1216–1229.
10. Goldberg, L. R. The Structure of Personality Traits: Vertical and Horizontal Aspects. In *Studying Lives Through Time: Personality and Development* / ed. by D. C. Funder, R. D. Parke, C. Tomlinson-Keasey, K. Widaman. Washington, D. C.: American Psychological Association, 1993. P. 169–188.
11. Blair G. The Trumps: Three Generations of Builders and a Presidential Candidate. N. Y.: Simon & Schuster, 2015. 592 p.

12. Slater D. No Such Thing as Over-Exposure. Inside the Life and Celebrity of Donald Trump. Hoboken, NJ: Prentice Hall, 2005. 247 p.
13. D'Antonio M. The Truth about Trump. N. Y.: St. Martin's Publishing Group, 2016. 352 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=3TinCwAAQBAJ&printsec=frontcover&vq=difficult+guy&hl=uk#v=onepage&q=difficult%20guy&f=false>
14. Tuccille J. Trump: The Saga of America's Most Powerful Real Estate Baron. Hopkins, MN: Beard Books, 2004. 288 p.
15. Timothy L. O'Brien on the Methodology and Madness of Trump / Politics War Room. 2020, June 11. URL: <https://ncpodcasts.com/war-room-episodes/33-timothy-l-obrien>
16. Kranish M., Fisher M. Trump Revealed: An American Journey of Ambition, Ego, Money, and Power. N. Y.: Simon & Schuster, 2016. 431 p.
17. Brooks D. The Decline of Anti-Trumpism. *The New York Times*. 2018, January 8. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2018/01/08/opinion/anti-trump-opposition.html>
18. McCain J., Salter M. The Restless Wave: Good Times, Just Causes, Great Fights, and Other Appreciations. N. Y.: Simon & Schuster, 2018. 416 p.
19. Protecting the Nation From Foreign Terrorist Entry into the USA / Department of Homeland Security. 2017, January 27. URL: <https://www.dhs.gov/news/2017/01/29/protecting-nation-foreign-terrorist-entry-united-states>
20. Hirschfeld Davis J., Shear M. D. Border Wars: Inside Trump's Assault on Immigration. N. Y.: Simon & Schuster, 2019. 480 p.
21. Trump D. Great Again: How to Fix Our Crippled America. N. Y.: Simon & Schuster, 2016. 208 p.
22. Snodward D. Fear: Trump in the White House. N. Y.: Simon & Schuster, 2019. 448 p.
23. Snodgrass G. Holding the Line: Inside Trump's Pentagon with Secretary Mattis. N. Y.: Penguin Books, 2019. 352 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=RdmJDwAAQB AJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q=natural%20foil&f=false>
24. Bergen P. Trump and His Generals: The Cost of Chaos. N. Y.: Penguin Press, 2019. 400 p.
25. Entessar N., Afrasiabi K. L. Trump and Iran: From Containment to Confrontation. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2019. 288 p.
26. O'Neil Sh. The Mexican Standoff. Trump and the Art of the Workaround. *Foreign Affairs*. 2017, Vol. 96, N 5. P. 43–49.
27. Lighthizer R. How to Make Trade Work for Workers. Charting a Path Between Protectionism and Globalism. *Foreign Affairs*. 2020, Vol. 99, N 4. P. 78–92.
28. Blackwill R., Rappleye Th. Trump's Five Mistaken Reasons for Withdrawing from the Trans-Pacific Partnership // *Foreign Policy*. 2017, June 22. URL: <https://foreignpolicy.com/2017/06/22/trumps-five-mistaken-reasons-for-withdrawing-from-the-trans-pacific-partnership-china-trade-economics/>
29. Kahl C. The United States Should Resolve to Avoid War with North Korea in 2018. *Foreign Policy*. 2017, December 27. URL: <http://foreignpolicy.com/2017/12/27/the-united-states-should-resolve-to-avoid-war-with-north-korea-in-2018/>
30. Cha V., Katz K. F. The Right Way to Coerce North Korea. Ending the Threat Without Going to War. *Foreign Affairs*. 2018, Vol. 97, N 3. P. 87–100.
31. Pak J. H. What Kim Wants. The Hopes and Fears of North Korea's Dictator. *Foreign Affairs*. 2020, Vol. 99, N 3. P. 96–106.
32. Baker P., Crowley M. Trump Steps into North Korea and Agrees with Kim Jong-un to Resume Talks // *The New York Times*. 2019, June 30. URL: <https://www.nytimes.com/2019/06/30/world/asia/trump-north-korea-dmz.html>
33. Hart R. P. Trump and Us: What He Says and Why People Listen. Cambridge, MA.: Cambridge University Press, 2020. 278 p.

**«PERSONAL FACTOR» INFLUENCE ON THE FOREIGN POLICY
DECISION-MAKING IN THE PRESIDENT DONALD J. TRUMP ADMINISTRATION****Svitlana Pyk***Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Political Science and International Relations
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The article studies «personal factor» influence in the process of foreign policy decision-making in the President D. Trump administration. President's unusual behavior directly affected the pursuit of foreign policy as well as his administration functioning in general. Controversial statements and extravagant actions of D. Trump proved his foreign policy to be chaotic, inconsistent with traditional approach and methods of the previous presidential administrations' agenda, and biased by prevailing «personal factor».

The research concerning «personal factor» in foreign policy is based on the Five Factor Model of personality designed by American psychologists R. McCrae and P. Costa-jr. in addition with interdisciplinary studies dedicated to the political personality of D. Trump, conducted by such psychologists and politologists, as A. Immelman, A. M. Griebie, S. Galam, J. Boys, S. Renshon, H. Marano, R. Sword, Ph. Zimbardo. To the psychobiographical portrait of D. Trump add numbers of biographical books (by G. Blair, M. D'Antonio, J. Tuccille, T. O'Brien, M. Kranish and M. Fisher), the books authored and co-authored by D. Trump and dedicated mostly to the business development and success, as well as the wide range of studies on the phenomenon of D. Trump's presidency (by J. Green, J. Hirschfeld Davis and M. Shear, N. Entessar and K. Afrasiabi, P. Bergen, Ph. Rucker and C. Leonnig, R. Hart, S. Reuben, R. Slater, M. Wolff and others).

D. Trump's personal profile is divided so far as the image he promotes for himself in business and media covers and hides his real personality. D. Trump's personality traits in their complexity claim extremally high level of «extraversion» that is complementary to «neuroticism» with the negative correlation of the latter with «conscientiousness». In the foreign policy decision-making it reveals ambitiousness and goal-pursuit, assertiveness, decisive thinking and domination, but either could lead to non-prudent, unconstrained behaviour, irritability and irrationality within uncomfortable circumstances. That is why President Trump and his foreign policy were heavily criticized and even regular shift of cabinet members and top advisors didn't do much change or balance. Almost every single foreign policy initiative was opposed by the staff because of risky or dim consequences for the future. D. Trump's global reputation as an unreliable, unpredictable, and shameless leader, whose words were little trustworthy, has damaged the U.S. international stance.

Key words: «personal factor», Five Factor Model of personality, «extraversion», «neuroticism», President D. Trump administration, foreign policy decision.